

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Articulus VIII. vtrum Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

ARTICVLVS VIII.

Utrum Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum.

D octauum sic proceditur. Videtur, quod Antichristus non sit caput malorum. Vnus enim corporis non sunt diuersa capita. Sed diabolus est caput multitudinis malorum. Non ergo Antichristus est eorum caput.

2. Præterea, Antichristus est membrum diaboli. Sed caput distinguitur a membris. Ergo Antichristus non est caput malorum.

3. Præterea, Caput habet influentiam in membra. Sed Antichristus nullam habet influentiam in malos, qui eum præcesserunt. Ergo Antichristus non est caput malorum.

B Sed contra est, quod Iob. 21. super illud, Interrogate quilibet de viatoribus, dicit glossa. Dum de omnium malorum corpore loqueretur, subito ad omnium iniquorum caput Antichristum verba conuertit.

a Respondeo dicendum, quod sicut supra dictum est, in capite naturalia tria inueniuntur scilicet ordo, perfectio, & virtus influendi. Quantum igitur ad ordinem temporis, non dicitur Antichristus esse malorum caput, quasi eius peccatum præcesserit, sicut præcessit peccatum diaboli. Similiter etiam non dicitur esse caput malorum propter virtutem influendi: est enim aliquis sui temporis ad malum sit conuersus, exterius inducendo: non tamen illi, qui ante eum fuerunt, ab ipso sunt in malitiam inducitur, nec etiam eius malitiam sunt imitati, unde secundum hoc non possit dici caput omnium malorum, sed aliquorum. Relinquitur ergo quod dicatur caput omnium malorum propter malitiae perfectionem. Vnde super illud secunda ad Thessal. 2. Ostendens se tanquam sit Deus, dicit glossa. Sicut in Christo omnis plenitudo diuinitatis inhabitauit, ita in Antichristo omnis malitia plenitudo: non quidem ita quod humanitas eius sit assumpta à diabolo in unitatem personae, sicut humanitas Christi à filio Dei: sed quia diabolus suam malitiam eminentius ei influet suggerendo, quam omnibus alijs. Et secundum hoc omnes alij mali qui præcesserunt, sunt quasi quedam figura Antichristi, secundum illud 2. ad Thessal. 2. Mysterium iam operatur iniquitatis.

D Ad primum ergo dicendum, quod diabolus & Antichristus non sunt duo capita, sed vnum, quia Antichristus dicitur esse caput, in quantum plenissime inuenitur in eo impressa malitia diaboli. Vnde super illud secunda ad Thessal. secundo: Ostendens se tanquam sit Deus: dicit glossa. In ipso erit caput omnium malorum, scilicet diabolus, qui est Rex super omnes filios superbiae. Non autem dicitur in eo esse per vniorem personalem: nec per intrinsecam operis augmentationem (quia sola Trinitas menti illabitur, ut com. 3. dicitur in libro de ecclesiast. dogm. +) sed per malitiae effectum.

Ad secundum dicendum, quod sicut caput Christi est Deus, & tamen ipse est caput Ecclesie (ut supra dictum est) ita Antichristus est membrum diaboli, & tamen est caput malorum.

E Ad tertium dicendum, quod Antichristus non dicitur caput omnium malorum propter similitudinem influentiae, sed propter similitudinem perfectionis: in eo enim diabolus quasi malitiam suam ducit ad caput, per modum, quo dicitur aliquis ad caput suum propositum ducere, cum illud perfecerit.

COMMENTARIVS.

Respondet D. Tho. Antichristum posse dici caput solum quoad perfectionem, & abundantiam malitiae. Vbi statim occurrit inquirendum, quomodo possit hoc esse verum respectu demonum. Propter hoc Caiet. dicit in hoc titulo nomine omnium malorum intel.

a Respondet dicendum, quod sicut supra dictum est, caput non solum interius influit membris, sed etiam exterius gubernat, eorum actus dirigendo ad aliquem finem. Sic ergo potest dici aliquis caput alius multitudinis, vel secundum vtrumque, scilicet secundum interiore influentiam, & exteriori gubernationem: & sic est Christus caput Ecclesie, ut dictum est. * Vel secundum solam exteriori gubernationem: & sic quilibet princeps vel praelatus est caput multitudinis sibi subiecta. Et per hunc modum dicitur diabolus, caput omnium malorum: nam ut dicitur Iob. 41. Ipse est Rex super vniuersos filios superbiae. Pertinet autem ad gubernatorem, ut eos, quos gubernat, ad suum finem adducat: finis autem diaboli est auersio rationalis creaturae à Deo: vnde & à principio hominem ab obedientia diuini precepti remouere tentauit. Ipsa autem auersio à Deo, habet rationem finis, in quantum appetitur sub specie libertatis: secundum illud Hic. 2. A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, & dixisti, non seruam. In quantum igitur ad hunc finem aliqui adducuntur peccando, sub diaboli regimine & gubernatione cadunt: & ex hoc dicitur eorum caput.

Ad primum ergo dicendum: quod licet diabolus interius non influat rationali menti: tamen suggerendo inducit ad malum.

Ad secundum dicendum, quod gubernator non semper suggerit singulis subiectis, ut sua voluntati obediant, sed proponit omnibus signum suae voluntatis: ad cuius sequelam aliqui excitantur inducitur, alij propria sponte. Sicut patet in duce exercitus, cuius vexillum sequuntur milites, etiam nullo persuadente. Sic igitur primum peccatum diaboli, qui ab initio peccat, ut dicitur 1. Ioannis 3. propositum est omnibus ad sequendum: quod quidam imitantur per suggestionem ipsius, quidam propria sponte absque illius suggestionem: Et secundum hoc omnium malorum caput est diabolus, in quantum ipsum imitantur: secundum illud Sap. 2. Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

Ad tertium dicendum, quod omnia peccata conueniunt in auersione à Deo, licet ad inuicem differant, secundum conuersionem ad diuersa commutabilia bona.

COMMENTARIVS.

Hic, & sequens articulus tantum per occasionem à D. Thoma positi sunt, & ideo præter ea, quae ad mentem eius intelligendam pertinent, nihil de re ipsa disputabo. Caietanus ergo circa finem articuli sequentis non bene exponit hunc titulum, dicit enim nomine diaboli hoc loco non intelligi aliquem singularem Angelum malum, scilicet Luciferum, sed totum ordinem diabolicum, & consequenter nomine omnium malorum tantum intelligi homines malos, quia articulus sequens ita necessario intelligendus videtur, & de eisdem malis est sermo in vtroque, ut ex contextu patet.

Quid no-
mine dia-
boli D. Th.
intelligat.
antonomasia solet in scriptura vocari, diabolus, eūque comparare ad omnes malos tam demones, quā homines: omnium enim est caput, quia omnes superat malitia, & omnes aliquo modo ad peccatum induxit, vel per se vel per alios, ut traditur partim in 1. p. quæst. 63. artic. 8 & quæst. 109. & 114. partim in 1. a. quæst. 80. propter quod Princeps huius mundi dicitur, Ioan. 12. & 14. & hic sensus aperte colligitur ex argumento secundo cum solutione, ubi D. Thom. declarat, quomodo diabolus fuerit causa peccandi & demonibus, & hominibus. Cetera, quæ hic dici possent de modo: quo demon est causa peccandi alij, in citatis locis tractanda sunt, & videri potest Greg. 32. mor. c. 24. & 25. & Cassian. collat. 8.

COMMENTARIVS.

Respondet D. Tho. Antichristum posse dici caput solum quoad perfectionem, & abundantiam malitiae. Vbi statim occurrit inquirendum, quomodo possit hoc esse verum respectu demonum. Propter hoc Caiet. dicit in hoc titulo nomine omnium malorum intel.

intelligendos esse solos homines, quia fieri, inquit, non potest, ut Antichristus malitia superet dæmones, cum illi sint ita obstinati in malo, ut nec cōuer-
ti possint, nec bene operari. Antichristus autem fu-
turus sit viator. Quæ ratio (si quid valet) etiam pro-
bat, neque omnes malos homines posse in hoc titu-
lo intelligi, quia etiam damnati homines habēt vo-
luntates obstinatas, sicut dæmones. Ratio ergo inef-
ficax est, quia licet probet ratione status, damnato-
rum statum excedere in malitia statum, & c. cuiusli-
bet viatoris: tamen in intentione, vel multitudine
malitiæ superare interdum potest viator damna-
tum. Et ideo probabile videtur hunc articulum in-
telligi de omnibus malis, etiam cōprehendēdo dæ-
mones præter Luciferum, ut titulus huius articuli,
& præcedentis eodem modo intelligantur: tum et-
iam quia ita D. Tho. innuat in solutionibus argu-
mentorū, ubi dicit Antichristum esse quasi prima-
rium membrum diaboli, & caput aliorum malo-
rum. An verò hoc ita sit, incerta res est. Sed de Anti-
christo integra disputatio tradenda est infra in fine
huius materiæ, ubi de secundo Christi aduentu dis-
putabimus.

Responsio.

Quæri verò hic potest, an Adam possit etiam vo-
cari caput malorum hominum: sed non oportet in
hoc immorari, nō est tamen ita vocandus, quia nec
malitia superat alios, nec ex directa intencione sua a-
lios ad malum inducit, sicut dæmon.

QVÆSTIO IX.

De scientia Christi in communi, in quatuor
articulos diuisa.

Emde considerandum est de scientia Christi.
Circa quam duo consideranda sunt. Primum,
quam scientiam Christus habuerit: secundum,
de vnaquaque scientiarum ipsius.

Circa primum queruntur quatuor.

Primum, utrum Christus habuerit aliquam scientiam præ-
ter diuinam.

Secundo, utrum habuerit scientiam, quam habent Beati
vel comprehensores.

Tertio, utrum habuerit scientiam inditam vel infusam.

Quarto utrum habuerit aliquam scientiam acquisitam.

Post tractatum de gratia aggreditur D. Th. tracta-
tum de scientia animæ Christi, quem ab hac vsq[ue]
ad qu. 12. persequitur, & in hac quæstione, agere pro-
ponit in communi de hac scientia tamen in discursu
eius tractat quæstionem, an est, de huiusmodi sci-
entia tam in communi quàm in particulari in se-
quentibus verò quæstionibus, de singularum scienti-
arum perfectione disputat.

ARTICVLVS I.

Utrum Christus habuerit aliquam scientiam præter
diuinam.

64.
q. d. 14. art. 1.
1 q. 1. art. 1.
9. 10. art. 2.
Op. 3. c.
223.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod in Chri-
sto non fuerit aliqua scientia præter diuinam.
Ad hoc enim necessaria est scientia, ut per eam a-
liqua cognoscantur. Sed Christus per scientiam diuinam co-
gnoscebat omnia: superfluum igitur fuisset, quod in eo esset a-
lia scientia.

2. Præterea, Lux minor per maiorem offuscatur: Sed omnis
scientia creata comparatur ad scientiam Dei creatam, sicut
lux minor ad maiorem. Ergo in Christo non refulsit alia sci-
entia, quam diuina.

q. 2. art. 2.

3. Præterea, Vnio humane nature ad diuinam, facta est in
persona, ut ex supra dictis patet. Ponitur autem in Christo

secundum quosdam quadam scientia vnionis: per quam sci-
licet Christus ea, quæ ad mysterium incarnationis pertinent,
plenius sciuit, quam aliquis alius. Cum ergo vnio personalis
contineat duas naturas, videtur quod in Christo non sunt
duæ scientiæ, sed vna tantum scientia pertinet ad vtramq[ue]
naturam.

Sed contra est, quod Ambrosius dicit in libro de Incarnat.
* Deus in carne perfectionem naturæ assumpsit humanæ, sus-
cepit sensum hominis, sed non sensum carnis inflatum. Sed ad
sensum hominis pertinet scientia creata. Ergo in Christo fuit
scientia creata.

a Respondeo dicendum, quod sicut ex supra dictis patet, * Fi-
lius Dei humanam naturam integram assumpsit, id est, non
solum corpus, sed etiam animam: non solum sensitiuam, sed
etiam rationalem. Et ideo oportuit, quod haberet scientiam

b creatam propter tria. Primum quidem propter animæ perfe-
ctionem. Anima enim secundum se considerata est in poten-
tia ad intelligibilia cognoscenda: est enim sicut tabula, in qua
nihil est scriptum, & tamen possibile est in ea scribi per intel-
lectum possibilem, in quo est omnia fieri, ut dicitur in tertio de
Anima. * Quod autem est in potentia, est imperfectum, in se re-
ducatur ad actum. Non autem fuit conueniens, quod Filius
Dei humanam naturam imperfectam assumeret, sed perfe-
ctam, ut potest, qua mediante, totum humanum genus ad per-
fectum erat reducendum. Et ideo oportuit, quod anima Chri-
sti esset perfecta per aliquam scientiam, qua esset propria per-
fectio eius. Et ideo oportuit in Christo esse aliquam scientiam
præter scientiam diuinam, alioquin anima Christi esset im-
perfectior animabus aliorum hominum. Secundo, quia cum
qualibet res sit propter suam operationem, ut dicitur in secun-
do de Cael. * frustra haberet Christus animam intellectualem
si non intelligeret secundum illam, quod pertinet ad scienti-
am creatam. Tertio, quia aliqua scientia creata pertinet
ad animam humanam naturam, scilicet, illa, per quam natura-
liter cognoscimus prima principia: scientiam enim hic large
accipimus pro qualibet cognitione intellectus humani. Nihil
autem naturalium Christo defuit: quia totam humanam
naturam suscepit, ut supra dictum est. * Et ideo in sexta sy-
nodo damnata est positio negantium in Christo esse duas sci-
entias, vel duas sapientias.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus cognouit omnia
per scientiam diuinam operatione increata, quæ est ipsa Dei
essentia: Deienim intelligere est sua substantia, ut probat
Philosophus 12. Metaphy. Vnde hic actus non potuit esse ani-
ma humane Christi cum sit alterius nature. Si igitur non fu-
isset in anima Christi aliqua alia scientia præter diuinam, ni-
hil cognouisset: & ita fuisset frustra assumpta, cum omnium
sit propter suam operationem.

Ad secundum dicendum, quod si duo lumina accipian-
tur eiusdem ordinis, minus offuscatur per maius, sicut lumen
solis offuscatur lumine candele: quorum vtrumque accipitur
in ordine illuminantis. Si verò accipiantur duo lumina, ita
quod maius sit in ordine illuminantis, & minus in ordine il-
luminati, minus lumen non offuscatur per maius, sed ma-
gis augetur: sicut lumen aeris per lumen solis. Et hoc modo lu-
men scientiæ non offuscatur, sed magis clarescit in anima
Christi per lumen scientiæ diuinæ, quæ est lux vera illuminans
omnem hominem venientem in hunc mundum, ut dicitur
Ioan. 1.

Ad tertium dicendum, quod ex parte vnionis ponitur
scientia in Christo, & quantum ad naturam diuinam, &
quantum ad humanam: ita quod propter vnionem, secun-
dum quam est eadem hypostasis Dei & hominis, id quod est
Dei attribuitur homini, & id quod homini, attribuitur Deo,
ut supra dictum est. * Sed ex parte ipsius vnionis non potest
poni in Christo aliqua scientia: nam vnio illa est ad esse per-
sonale, scientia autem non conuenit persone nisi ratione ali-
cuius nature.

COM-